

Lap 18-586/1

Kedves Lukács Elnöks!

Nagy érdeklődéssel olvastam Madách tragédiája című tanulmányát. A lényegét a tömeg fogalmának értékelésében, a tömegek viszonyát a kiemelkedő személyiségek vagy, inkább kel, látom. Elképzelhető volt Madách előtt olyan összefüggésű tömeg is, amely a tudóscsoportok tulajdonbavétele helyett azoknak megsemmisítésére törekszik. Éppen ezért az az író, aki hiányos történelmi szemlélettel, ki nem alakult társadalmi formák között nem látja világosan a tömegek szerepét, amelyet a fejlődés azokra kényszerít, — ennél jobbat nem írhatott. Ez Közös Tragédia: az emberé is, az íróé is. Nem elfelejtett még olyan nemzeti-polgári pártmányú iróktól még mi, amelyek gyenge, fémadható pontjai ne volnának. Mert állapodjunk meg abban, hogy a tömegek történelmi szereplése nagy egyéniségek irányítása nélkül labilis, kétes kimenetelű. E Kettős tényező összjátéka jelentheti a sikert, amelyet az Iddő, a fejlődő értelem is igazságigerttet erkölcsi parancsa szerint előírhatunk.

A tömeg, amely a hullámszó feugheret is hasonlítható, nem minden hajót is kormányozt enged célhoz jutni. Ezt a célt kerülgette Madách is. De csak kerülgette. A legkiemelkedőbbé jellemük is az emberi fejlődés eredményeit ha azazadokra, nem pedig ivarredésre előre rajzolták meg. Amikor Madách, megmorultságában búcsúzik borulátásától is vigszó megnyugvást a gyermek — a jövő! — örömében keresi —, várta az író maga is a dráma tragikus alakjává! Milyen jövőt is jósolt az eljövendő generációknak!?...

De ne vessük szemre ellentmondásait; hiszen az

Kíséri végig a Teremtés örök munkáját, az emberi fejlődés szükségesszerű harcát is.

De szólunk még valamit a gyermekről, mint a fajfeutartás eszközeinek produktumáról: Nem lehet végül, mert nem az emberi szellem is akarat nélkül működik!

Az ember igazi tragédiája ott kezdődött, hogy a sorstól érintő is formáló iszmik is gondolatok a gyakorlati alkalmazás során elsilányultak, átalakultak azoknak képi és hasonlatosságára, akik nem voltak szeggy ^{érettek} azok helyes alkalmazására. (Lásd ^{pld.} Krisztus fellépése is az utána következők.)

Végül egyezünk meg abban, hogy az írói szubjektivitás független a szabad akaratától. Embere választja, melyik lesz ura munkája közben

Nagyrabecsüléssel üdvözli elvtársra

Legedre Ferenc

Habacqueroseg, 1955. máj 28.
Rákóczi ú. 15.

MTA FIL. INT.
(Lukács Arch.)